

TAMPEREEN SEUDUN TYÖVÄENOPISTO

Opetussuunnitelma

Sanataiteen perusopetus

Yleinen oppimäärä

TAMPERE
TYÖVÄENOPISTO

Opetussuunnitelma

1.	TOIMINTA-AJATUS	3
2.	ARVOT	3
3.	OPPIMISKÄSITYS	3
4.	OPPIMISYMPÄRISTÖ	4
5.	TYÖTAVAT	4
6.	TOIMINTAKULTTUURI	4
7.	OPINTOJEN RAKENNE JA LAAJUUS	6
8.	OPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET	7
9.	YHTEISTEN OPINTOJEN OPINTOKOKONAISUUDET	7
10.	TEEMAOPINTOJEN OPINTOKOKONAISUUDET	11
11.	OPPIMISEN ARVIOINTI	13
12.	OPPIMÄÄRÄN YKSILÖLLISTÄMINEN	14
13.	OPPILAAXI OTTAMISEN PERIAATTEET	15
14.	YHTEISTYÖ	15
15.	TOIMINNAN JATKUVA KEHITTÄMINEN	15

1. TOIMINTA-AJATUS

Tampereen seudun työväenopistossa toimiva Sanataidekoulu antaa sanataiteen perusopetusta yleisen oppimäärän mukaan lapsille ja nuorille. Opetus perustuu lakiin taiteen perusopetuksesta (633/1998), asetukseen taiteen perusopetuksesta (813/1998) ja Opetushallituksen määräykseen taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista (20.9.2017).

Tampereen kaupunki on hyväksynyt Tampereen seudun työväenopiston sanataiteen perusopetusta antavaksi yksiköksi 1993 alkaen. Tampereen seudun työväenopistossa annetaan taiteen perusopetusta myös teatteritaiteessa lapsille ja nuorille, kuvataiteessa lapsille, nuorille ja aikuisille opistoon kuuluvassa Sara Hildén -akatemiassa sekä käsityössä aikuisille Ylöjärven kaupungin alueella. Tampereen seudun työväenopisto on Tampereen kaupungin omistama, 1899 perustettu vapaan sivistystyön oppilaitos.

Taiteen perusopetus tarjoaa oppilaille mahdollisuuksia opiskella taidetta pitkäjänteisesti, päämäärätietoisesti ja omien kiinnostuksen kohteiden suuntaisesti. Opetuksella edistetään taidesuhteen kehittymistä ja elinikäistä taiteen harrastamista. Opetus kehittää taiteenalan ominaista osaamista ja antaa valmiuksia hakeutua asianomaisen taiteenalan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen.

Taiteen perusopetus rakentaa kestävästä tulevaisuutta taiteen keinoin. Opetus perustuu moniarvoiselle ja uudistuvalla kulttuuriperinnöllä. Opetuksessa vahvistetaan oppilaan omaehtoisen ilmaisun, tulkinnan ja arvottamisen taitoja. Opinnot tukevat oppilaiden luovan ajattelun ja osallisuuden kehittymistä. Taiteen perusopetus vahvistaa oppilaiden identiteettien rakentumista ja kulttuurisen lukutaidon kehittymistä.

2. ARVOT

Taiteen perusopetus rakentuu ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden sekä kulttuurien moninaisuuden kunnioitukselle. Ihminen rakentaa elämäänsä toimimalla vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristönsä kanssa. Taiteen perusopetus perustuu käsitykseen jokaisen ihmisen ainutlaatuisuudesta ja arvokkuudesta yksilönä ja yhteisöjen jäsenenä.

Opetuksessa edistetään sukupuolten tasa-arvoa ja kunnioitetaan sukupuolen moninaisuutta. Opetus tukee ihmisenä kasvamista ajattelun taitoja ja luovuutta kehittämällä.

Taiteeseen sisältyvät esteettisyyden, eettisyyden ja ekologisuuden kysymykset ohjaavat pohtimaan ja arvioimaan, mikä elämässä on merkityksellistä ja arvokasta. Taiteen perusopetus luo pohjaa sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäväälle tulevaisuudelle.

3. OPPIMISKÄSITYS

Taiteen perusopetuksen taustalla on käsitys oppilaasta aktiivisena toimijana, joka kykenee asettamaan toiminnalleen tavoitteita ja toimimaan tavoitteidensa suuntaisesti sekä itsenäisesti että yhdessä toisten kanssa. Myönteiset tunnekokemukset, oppimisen ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista. Kokemukset ja vuorovaikutus ympäristön kanssa samoin kuin eri aistien käyttö ja kehollisuus ovat oppimisen kannalta olennaisia.

Oppiminen on yksilöllistä ja yhteisöllistä tietojen ja taitojen rakentamista, joka vahvistaa oppilaan osallisuutta ja edistää hänen hyvinvointiaan. Oppiminen on kokonaisvaltainen ja vuorovaikutteinen prosessi, joka kehittää oppilaan tietoja ja taitoja monipuolisesti. Elämykselliset kokemukset, leikki ja luova toiminta edistävät oppimista. Oppimisen ilo vahvistaa halua oppia ja syventää opitun omaksumista.

Oppilaassa pyritään herättämään halu itsensä kehittämiseen. Oppilasta ohjataan tiedostamaan omat tapansa

oppia ja kannustetaan harjoitteluun. Harjoittelun taito on tärkeää taitojen kehittymisen kannalta. Kannustava ohjaus ja palaute vahvistavat oppilaan luottamusta mahdollisuuksiinsa. Turvallisessa vuorovaikutuksessa oppilas voi harjoitella myönteisen ja realistisen palautteen antamista ja vastaanottamista. Sanataiteen opinnot vahvistavat oppilaan tekijyyttä sekä kirjoittajaidentiteettiä monimuotoisten tekstien maailmassa.

4. OPPIMISYMPÄRISTÖ

Ryhmissä voi olla 7–12 oppilasta. Sanataidekoulun opetus järjestetään asianmukaisissa tiloissa, joissa opetuksen tavoitteita ja sisältöjä voidaan toteuttaa. Opetustiloissa on tai niihin on järjestettävissä tieto- ja viestintätekniikka. Oppilaiden omia tieto- ja viestintälaitteita käytetään tarvittaessa. Tietokonehuonetta tai toiminnallisen opetuksen tilaa on mahdollista käyttää tilanteen niin edellyttäessä. Kiinteistöjen ja opetustilojen fyysisestä turvallisuudesta huolehditaan siten kuin Tampereen kaupunki ohjeistaa pelastussuunnitelmasta, paloturvallisuudesta ja ensiapukaappien sijainnista.

Yhteistyötä tehdään muiden opiston taiteen perusopetusryhmien ja muiden taiteen perusopetusta antavien tahojen kanssa. Tampereella on hyvät mahdollisuudet erilaisten toimijoiden kanssa tehtävään yhteistyöhön, ja monet miljööt tarjoavat innoittavia ja inspiroivia ympäristöjä sanataiteen luomiseen ja esittämiseen. Tampereen kulttuuri- ja tapahtumatoiminta tarjoaa mahdollisuuden osallistumiseen sekä sanataideteosten esille tuomiseen.

5. TYÖTAVAT

Sanataiteen opiskelussa korostuvat ihmistenvälisyys, kokemuksellinen oppiminen, ilmiölähtöisyys ja monitaiteisuus. Kirjoitettua, kuultua ja luettua kieltä sekä monimuotoisia tekstejä käsitellään eri tavoin keskustellen ja toiminnallisesti. Teemaopinnoissa voidaan keskittyä sanataiteen eri lajeihin ja projektimaiseen työskentelyyn tai taiteidenväliseen työskentelyyn.

Opetusta annetaan monipuolisia menetelmiä käyttäen, niin yksilö-, pari- kuin ryhmätyönä. Työskentelytapa muotoutuu kulloisenkin tehtävän mukaan. Oppitunneilla tehdään yhteisiä tehtäviä, luetaan ja arvioidaan omia ja muiden tekstejä ja kaunokirjallisuutta sekä kirjoitetaan yhdessä. Henkilökohtaista palautetta annetaan kaikissa ryhmissä. Lasten ja nuorten omat kiinnostuksen kohteet otetaan sisällönsuunnittelussa huomioon.

Oppilaat voivat koota opinnoistaan portfolion, joka sisältää omia tekstejä ja muita tuotoksia. Portfolion avulla sekä opettajien että oppilaiden on mahdollista dokumentoida ja seurata ja sanataiteen opintojen edistymistä.

6. TOIMINTAKULTTUURI

Sanataiteen perusopetus perustuu toinen toistaan kunnioittavaan läsnäoloon. Ilmapiiristä rakennetaan alusta alkaen avoin, myönteinen, rohkaiseva ja innostava opettelemalla kuuntelemisen taitoa sekä rakentavan palautteen saamisen ja antamisen taitoa. Oppilas saa olla oma itsensä ja voi ilmaista itseään mielekkäästi. Aitoa osallisuuden kokemusta rakennetaan yhdessä toimimisella siten, että jokainen otetaan mukaan toimintaan tasapuolisesti. Sallivassa ilmapiirissä on mahdollista oppia myös epäonnistumisen kautta. Kiusaamista ja yksityisyyden loukkaamista ei hyväksytä. Oppilaiden kulttuurisesti ja kielellisesti monimuotoisista taustoista ollaan tietoisia, ja kaikkia kohdellaan eettisesti ja tasa-arvoisesti. Opetuskieli on suomi.

Opettajilla on omassa opetuksessaan pedagoginen vapaus toteuttaa opetusta omista vahvuuksistaan lähtien. Tämä tapahtuu kokeillen ja joustavasti, opetussuunnitelman puitteissa. Taustalla toimivaa hallintoa ohjaavat Tampereen kaupungin ja Tampereen seudun työväenopiston sisäiset ohjeet, menettelytavat, määräykset ja normit. Toiminnan käytännön suunnittelussa yhteistyötä tekevät koulutussuunnittelija ja sanataiteen tuntiopettajat. Huoltajat ja oppilaat voivat antaa palautetta opettajalle, koulutussuunnittelijalle tai opistolle.

Oppilaiden tekijänoikeudet omiin teoksiinsa huomioidaan. Opetukseen sisältyy tietoa tekijänoikeuksista ja

mediakäyttäjien pelisäännöistä. Sanataidekoulussa tutustutaan sananvapauden, yksityisyyden suojan ja tekijänoikeuksien periaatteisiin. Oppitunneilla ei kuvata ilman lupaa. Tiedotustarkoituksia varten huoltajilta pyydetään tapauskohtaisesti kuvien käyttöluvat. Oppilaiden tietoja ja muita oppilaitoksen asiakirjoja käsitellään ja säilytetään tietosuojaperiaatteiden sekä Tampereen kaupungin arkistonmuodostussuunnitelman mukaisesti.

Tampereen kaupunki on sitoutunut kestävän kehityksen mukaisesti ekologisia, sosiaalisia, kulttuurisia ja taloudellisia näkökulmia tasapainottavaan kehitykseen. Kestävä kehitys otetaan huomioon kaupungin toiminnassa ja päätöksenteossa.

7. OPINTOJEN RAKENNE JA LAAJUUS

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän laskennallinen laajuus on 500 tuntia. Opinnot koostuvat yhteisistä opinnoista 300 t ja teemaopinnoista 200 t. Laskennallisen laajuuden tunti on 45 minuuttia. Koko oppimäärän ohjeellinen suoritusajaksi on kahdeksan vuotta.

Sanataiteen yhteiset opinnot kestävät kuusi lukuvuotta. Opetusta on kerran viikossa 2–3 t kerrallaan. Teemaopinnot muodostuvat kaikille yhteisistä opinnoista ja vapaavalintaisista opinnoista. Kaikille yhteisiä opintoja on kaksivuotinen opintokokonaisuus Sanataiteen maailmanvalloittajat, jossa on viikoittaisia opintoja 2–3 oppituntia, yhteensä 156 t. Teemaopintoihin kuuluvaan Sanataidepassi-opintokokonaisuuteen kuuluu kaikille yhteisiä sekä vaihtoehtoisia suorituksia yhteensä 44 tuntia. Sanataidepassi-opintokokonaisuutta tehdään koko opintojen ajan.

Opintojen ohjeellinen eteneminen

YHTEISET OPINNOT 300 t

Opinto- vuosi	Opintokokonaisuus	Ryhmä	Ikä- ryhmät	Opetusviikkoja / Tuntimäärä	Sisällöt
1.	I Sanataideseikkailijat	Sihinä	8–10 v.	25 vk (50 t) kontaktiopetusta	K1, L1, T1, S1, M1
2.	I Sanataideseikkailijat	Sihinä	8–10 v.	25 vk (50 t) kontaktiopetusta	
3.	II Sanataiteen tutkimusmatkailijat	Rapina	10–13 v.	25 vk (50 t) kontaktiopetusta	K2, L2, T2, S2, M2
4.	II Sanataiteen tutkimusmatkailijat	Rapina	10–13 v.	25 vk (50 t) kontaktiopetusta	
5.	III Sanataiteen löytöretkeilijät	Supina	13–15 v.	25 vk (50 t) kontaktiopetusta	K3, L3, T3, S3, M3
6.	III Sanataiteen löytöretkeilijät	Supina	13–15 v.	25 vk (50 t) kontaktiopetusta	

TEEMAOPINNOT 200 t

Opinto- vuosi	Opintokokonaisuus	Ryhmä	Ikä- ryhmät	Opetusviikkoja / Tuntimäärä	Sisällöt
7.	IV Sanataiteen maailmanvalloittajat	Kuiske	15–18 v.	26 vk (78 t) kontaktiopetusta	K4, L4, T4, S4, M4
8.	IV Sanataiteen maailmanvalloittajat	Kuiske	15–18 v.	26 vk (78 t) kontaktiopetusta	
1.–8.	Sanataidepassi - Kaikille yhteiset 22 t - Vaihtoehtoiset 22 t	Koko oppimäärän aikana	8–18 v.	44 t itsenäistä työtä	

8. OPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET

Taiteen perusopetuksen sanataiteen yleisen oppimäärän opetus perustuu näkemykseen kielestä ja kirjallisuudesta taiteen ja koko yhteiskunnan pohjana. Opetuksen tavoitteena on antaa oppilaille valmiudet ilmaista itseään monipuolisesti sanataiteen keinoin. Opetuksessa huomioidaan oppilaiden yksilölliset oppimisen tarpeet ja lähtökohdat. Oppilaita kannustetaan pohtimaan taiteen merkitystä omassa elämässään sekä vaikuttamaan elinympäristöönsä taiteen keinoin.

Opetus perustuu monilukutaitoon ja laajaan tekstikäsitykseen, joiden mukaan tekstejä voidaan tuottaa esimerkiksi kirjoitetussa, puhutussa, visuaalisessa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Kirjoittaminen käsitetään laajan tekstikäsityksen mukaan myös suullisena kertomisena tai kehollisesti tuotettuna ilmaisuna. Lukeminen ymmärretään tekstin vastaanottamisena myös kuultuna, nähtynä tai eri tavoin havainnoituna. Ajatteluntaitojen ja monilukutaidon kehittymistä tuetaan myös tieteiden ja taiteiden välisyyttä hyödyntäen. Oppilaita kannustetaan tutustumaan taiteenalaan historiallisesta ja yhteiskunnallisesta näkökulmasta.

Sanataiteen opinnoissa oppilaat kehittyvät monenlaisten tekstien luomisessa ja hiomisessa, tyylien ja tekstilajien valinnassa sekä arvottamisessa. Opinnot vahvistavat kirjoittaja- ja taitelijaidentiteettiä sekä luovat oppilaille vertaisryhmän ja harrastusyhteisön, jossa tutustutaan sanataiteen tuottamisen eri puoliin. Opetus ohjaa oppilaita keskittyneeseen, päämäärätietoiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn, aktiiviseen oppimiseen sekä rakentavaan toimintaan yksilönä ja ryhmän jäsenenä. Opetuksen lähtökohtia ovat ilo, leikki ja kokemuksellisuus. Opetus rohkaisee mielikuvituksen käyttöön, oivallusten tekemiseen sekä sanataiteen ilmaisukeinojen moniaistiseen hyödyntämiseen.

Opetusta toteutetaan vuorovaikutuksessa muiden taiteenlajien kanssa. Sanataiteen opiskelu kannustaa elinikäiseen harrastamiseen, alan opintoihin ja työhön.

9. YHTEISTEN OPINTOJEN OPINTOKOKONAISUUDET

Yhteisten opintojen laajuus on 300 t. Opinnot kestävät kuusi lukuvuotta ja jakautuvat kolmeen opintokokonaisuuteen, joiden kesto on kaksi lukuvuotta. Yhteisten opintojen tarkoituksena on sanataiteen perustaitojen hankkiminen. Opinnoissa oppilaat tutustuvat sanataiteen eri mahdollisuuksiin, käsitteisiin ja keinoihin.

Sanataiteen yleisen oppimäärän yhteisissä opinnoissa tutustutaan tekstien eri lajeihin kaunokirjallisuuden klassikoista ajankohtaisiin mediateksteihin sekä niiden kielellisiin ja kuvallisiin ilmaisukeinoihin. Sanataideopinnoissa opitaan ideoimaan, tuottamaan ja muokkaamaan tekstejä vuorovaikutuksessa toisten kirjoittajien kanssa. Sanataiteessa opitaan omien ja muiden kirjoittamien tekstien kannustavaa arviointia sekä keinoja ylläpitää työskentelymotivaatiota.

Sanataiteen opinnoissa keskeistä on kirjallisuuslähtöisyys, eli kauno- ja tietokirjallisuuden monipuolinen hyödyntäminen tekstiesimerkkeinä ja kirjoittamisen materiaalina. Opintojen aikana julkaistaan tekstejä eri muodoissa ja erilaisilla alustoilla.

Opintokokonaisuus 1 SANATAIDESEIKKAILIJAT

8–10-vuotiaille
laajuus 100 t, kesto kaksi lukuvuotta

Opetuksen tavoitteet

Sanataiteilijana kehittyminen

- rohkaista oppilasta löytämään ja valitsemaan itselleen tärkeää kerrottavaa kehittämällä eri aistien käyttöä ja herkkyyttä

Omaääninen kirjoittaminen

- rohkaista oppilasta jäsentämään, kielellistämään ja sanoittamaan havaintojaan, ajatuksiaan ja tunteitaan sekä luomaan kuviteltuja todellisuuksia sanataiteen keinoin

Elämyksellinen lukeminen

- rohkaista oppilasta eläytymään lukemaansa ja kuulemaansa sekä jakamaan lukukokemuksiaan

Taideprosessi ja julkaiseminen

- innostaa oppilasta tutustumaan sanataiteen tuottamisen prosessin eri vaiheisiin

Keskeiset sisällöt

KERTOMUSTEN MATKASSA

- K1.1 Tarinan käsitteet: Opimme käsitteet aloitus, keskikohta ja loppuratkaisu.
- K1.2 Henkilöhahmo ja kerronta: Luomme henkilöhahmoja eri tavoin.
- K1.3 Tarinan ainekset: Harjoitteleme yhteisen tapahtumapaikan luomista.
- K1.4 Tekstilajit, genret ja tyylit: Tutustumme kaunokirjallisuuden päälajeihin.
- K1.5 Tarinan monet muodot: Kokeilemme oman tarinan tekemistä monin tavoin.
- K1.6 Tarinat maailmassa: Toteutamme kirjaan pohjautuvan pienen projektin.

LYRIIKKA / KOKEILUJA KIELELLÄ

- L1.1 Runouden käsitteet: Tutustumme lastenrunouteen ja loruihin sekä runouden käsitteisiin.
- L1.2 Kokeiluja kielellä: Tutkimme, miten kielellä voi tehdä kokeiluja.
- L1.3 Runon lajit ja runomitat: Tutustumme lastenrunouden lajeihin.
- L1.4 Kielikuvia etsimässä: Kokeilemme kirjoittamista vaihtelevissa paikoissa ja virikkeiden löytämistä eri ympäristöissä.

TAITEET KOHTAAVAT

- T1.1 Draama: Kokeilemme dialogin kirjoittamista. Laadimme pienen esityksen.
- T1.2 Monitaiteiset projektit: Yhdistämme sanataiteeseen muiden taiteenalojen elementtejä.
- T1.3 Taiteellista toimintaa: Lähestymme kirjallisuusaiheita toiminnallisesti.
- T1.4 Kuva ja sana: Pohdimme tekstien ja kuvien yhteyttä.

SANATAITEEN MAAILMA

- S1.1 Sanataiteen yhteisöt: Luomme turvallisen ilmapiirin ja yhteishenkeä leikein, sanoin ja tarinoin. Opettelemme yhteisöllisen ideoinnin ja kirjoittamisen toimintatapoja.
- S1.2 Teksteillä vaikuttaminen: Harjoitteleme erilaisten tekstien lukemista, luetusta kertomista ja oman mielipiteen esittämistä keskustellen.
- S1.3 Kirjallisuus ammattina: Laadimme oman muunnelman tutusta sadusta tai tarinasta.
- S1.4 Kirjallisuuden areenat: Tutustumme kirjastoon ja etsimme lukemista.

MINÄ TAITEILIJANA

- M1.1 Oma taiteellinen työskentely: Rakennamme omista teksteistä näyttelyn julkiseen tilaan.
- M1.2 Oman taiteilijuuden pohtiminen ja kehittäminen: Harjoitteleme kehittämään omia ideoitamme pidemmälle.
- M1.3 Palaute: Opimme jakamaan tekstejämme sekä lukemalla omia tekstejä että kuuntelemalla toisia. Opimme, että tekstejä voi arvioida sanallisesti. Opimme kannustamaan ja innostamaan toisiamme kirjoittajina

Opintokokonaisuus 2 SANATAITEEN TUTKIMUSMATKAILIJAT

10–13-vuotiaille
Laajuus 100 t, kesto kaksi lukuvuotta

Opetuksen tavoitteet

Sanataiteilijana kehittyminen

- kannustaa oppilasta tekemään havaintoja maailman ilmiöistä ja tutkimaan niiden tarinallisuutta
- kannustaa oppilasta kehittämään omaa identiteettiään sanataiteen tuottajana

Omaääninen kirjoittaminen

- harjaannuttaa oppilasta tuottamaan eri lajien mukaista sanataidetta
- kannustaa oppilasta laajentamaan sanavarantoaan sekä monipuolistamaan kieltään ja ilmaisutapojaan

Elämyksellinen lukeminen

- kannustaa oppilasta tutustumaan sanataiteen lajeihin ja ilmaisukeinoihin, myös monimuotoisiin teksteihin

Taideprosessi ja julkaiseminen

- kannustaa ja rohkaista oppilasta jakamaan ja julkaisemaan sanataideteoksiaan
- kannustaa oppilasta antamaan ja vastaanottamaan palautetta

Keskeiset sisällöt

KERTOMUSTEN MATKASSA

K2.1 Tarinan käsitteet: Harjoittelemme kaunokirjallisuuteen liittyviä termejä.

K2.2 Henkilöhahmo ja kerronta: Harjoittelemme erilaisten henkilöhahmojen luomista ja näiden näkökulmasta kirjoittamista.

K2.3 Tarinan ainekset: Luomme tapahtumapaikkoja ja syvennämme niiden kuvausta erilaisten tekstien avulla.

K2.4 Tekstilajit, genret ja tyylit: Tutustumme kirjallisuuden genreihin.

K2.5 Tarinan monet muodot: Kirjoitamme eri tekstilajeja.

K2.6 Tarinat maailmassa: Tutustumme eri kulttuurien satuihin ja myytteihin.

LYRIikka / KOKEILUJA KIELELLÄ

L2.1 Runouden käsitteet: Syvennämme lastenrunouden käsitteiden tuntemusta.

L2.2 Kokeiluja kielellä: Kirjoitamme tekstejä eri ympäristöihin.

L2.3 Runon lajit ja runomitat: Jatkamme tutustumista lastenrunouden eri lajeihin.

L2.4 Kielikuvia etsimässä: Tutustumme kielen vertauskuvallisuuteen.

TAITEET KOHTAAVAT

T2.1 Draama: Tutustumme erilaisiin draaman lajeihin ja keinoihin.

T2.2 Monitaiteiset projektit: Teemme yhteistyötä toisen taiteenlajin kanssa.

T2.3 Taiteellista toimintaa: Vierailimme toisen taiteenlajin näyttelyssä tai esityksessä ja kirjoitamme siitä.

T2.4 Kuva ja sana: Tutustumme videokerrontaan ja kokeilemme videoiden tekemistä.

SANATAITEEN MAAILMA

S2.1 Sanataiteen yhteisöt: Teemme yhteistyötä toisen sanataidekoulun tai toisten sanataideryhmien kanssa.

S2.2 Teksteillä vaikuttaminen: Kirjoitamme kirja-arvostelun ja julkaisemme sen.

S2.3 Kirjallisuus ammattina: Tutustumme sanataiteen tehtäväkirjoihin ja laadimme oman sanataidetehtävän.

S2.4 Kirjallisuuden areenat: Tutkimme kirjallisuutta monimediaisena ilmiönä.

MINÄ TAITEILIJANA

M2.1 Oma taiteellinen työskentely: Rakennamme omista teksteistä näyttelyn julkiseen tilaan.

M2.2 Oman taiteilijuuden pohtiminen ja kehittäminen: Pohdimme, millaisia lukijoita ja kirjoittajia olemme. Harjoitteleme tekstien puhtaaksikirjoittamista ja editointia.

M2.3 Palaute: Opettelemme antamaan ja saamaan palautetta. Teemme konkreettisia muokkausehdotuksia tekstiin.

Opintokokonaisuus 3 SANATAITEEN LÖYTÖRETKEILIJÄT

13–15-vuotiaille

Laajuus 100 t, kesto kaksi lukuvuotta

Opetuksen tavoitteet

Sanataiteilijana kehittyminen

- tukea oppilaan kehittymistä ja sanataiteellista näkemystä suhteessa kirjallisuuden traditioon

Omaääninen kirjoittaminen

- auttaa oppilasta ymmärtämään tekstin sisällön ja muodon suhdetta eli tyylien rakentumista
- kannustaa oppilasta etsimään ilmaisun omaäänisyyttä ja luovuutta sekä antaa hänelle siihen välineet

Elämyksellinen lukeminen

- kannustaa oppilasta luovaan lukemiseen ja löytämään erilaisia lukemisen tapoja suhteessa sanataiteen ympäristöihin

Taideprosessi ja julkaiseminen

- harjaannuttaa oppilasta tuottamaan sanataideteoksia tavoitteellisesti
- kannustaa oppilasta kohtaamaan sanataiteen tuottamiseen liittyvää keskeneräisyyttä

Keskeiset sisällöt

KERTOMUSTEN MATKASSA

K3.1 Tarinan käsitteet: Omaksumme tarinan käsitteet aihe ja teema.

K3.2 Henkilöhahmo ja kerronta: Syvennämme kerronnan keinojen ja käsitteiden tuntemusta.

K3.3 Tarinan ainekset: Käytämme ajatuskarttaa tarinan juonen, miljöön ja henkilöhahmojen rakentamisessa.

K3.4 Tekstilajit, genret ja tyylit: Syvennämme kirjallisuuden genreihin liittyvää osaamistamme ja opimme lisää genrejen alalajeja sekä termejä.

K3.5 Tarinan monet muodot: Kirjoitamme fiktiivisiä tietotekstejä. Tutkimme tekstin muodon ja sisällön suhdetta ja sitä, miten tekstilaji tai tekstin rakenne heijastelee sen teemaa.

K3.6 Tarinat maailmassa: Tutustumme eri kulttuurien tapoihin kertoa tarinoita.

LYRIIKKA / KOKEILUJA KIELELLÄ

L3.1 Runouden käsitteet: Opimme lyriikan keskeisiä käsitteitä.

L3.2 Kokeiluja kielellä: Tutustumme esittävään runouteen.

L3.3 Runon lajit ja runomitat: Syvennämme kokeellisen runouden lajien tuntemusta.

L3.4 Kielikuvia etsimässä: Kirjoitamme omasta elämästä, sanoitamme omia tunteita ja käytämme lähiympäristöä tekstin innoittajana.

TAITEET KOHTAAVAT

T3.1 Draama: Kirjoitamme näytelmän kohtauksia ja valmistamme pienen esityksen tai kuunnelman ryhmätyönä.

T3.2 Monitaiteiset projektit: Toteutamme monitaiteisen projektin.

T3.3 Taiteellista toimintaa: Tutustumme muiden taiteenalojen teksteihin vieraillemalla jossain kulttuurikohteessa.

T3.4 Kuva ja sana: Tutustumme sanataiteellisiin peleihin ja suunnittelemme oman pelin.

SANATAITEEN MAAILMA

S3.1 Sanataiteen yhteisöt: Tutustumme erilaisiin sanataideyhteisöihin tai -tapahtumiin.

S3.2 Teksteillä vaikuttaminen: Kirjoitamme tekstin, jonka pyrkimyksenä on vaikuttaa.

S3.3 Kirjallisuus ammattina: Tutustumme kirjailijan ja muun kirjoittamisen ammattilaisen työhön.

S3.4 Kirjallisuuden areenat: Tutustumme kirjallisuusaiheisiin teksteihin eri medioissa.

MINÄ TAITEILIJANA

M3.1 Oma taiteellinen työskentely: Toteutamme oman tekstiprojektin omien vahvuuksien pohjalta.

M3.2 Oman taiteilijuuden pohtiminen ja kehittäminen: Pohdimme omia haasteita ja mahdollisuuksia kirjoittajana.

M3.3 Palaute: Opimme muokkaamaan tekstiä saadun palautteen pohjalta. Kokeilemme kustannustoimittajan roolia muokkaamalla yhteistä tai toisen kirjoittamaa tekstiä.

10. TEEMAOPINTOJEN OPINTOKOKONAISUUDET

Teemaopintojen laajuus on 200 t. Viikoittaiset ryhmäkohtaiset lukuvuoden aikana tehtävät opinnot kestävät 2 lukuvuotta, yhteensä 156 tuntia. Osa teemaopinnoista, 44 tuntia, suoritetaan lyhytkursseilla tai teemaopintojen aikana tapahtumissa, projekteissa, kesä- tai viikonloppukursseilla tai itsenäisenä työnä.

Teemaopintojen tarkoituksena on yhteisissä opinnoissa hankittujen taitojen laajentaminen. Opinnoissa korostuvat oppilaan oma tekijyys ja sanataideteosten näkeminen osana toisten tekstien verkostoa. Teemaopintojen osana voidaan julkaista sanataideteos painettuna, ääneen luettuna, mediasisältönä, lavaesiintymisenä tai muussa muodossa.

Opintokokonaisuus 4

SANATAITEEN MAAILMANVALLOITTAJAT

kaikille yhteinen opintokokonaisuus

15–18-vuotiaille

laajuus 156 t, kesto kaksi lukuvuotta

Opetuksen tavoitteet

Sanataiteilijana kehittyminen

- innostaa oppilasta työskentelemään tavoitteellisesti

Omaääninen kirjoittaminen

- harjaannuttaa oppilasta tuottamaan sanataidetta ja kokeilemaan eri kirjallisuuden lajeja

Elämyksellinen lukeminen

- rohkaista oppilasta tutustumaan yhteisöllisesti tuotettuun sanataiteeseen ja sen traditioon.

Taideprosessi ja julkaiseminen

- kannustaa ja rohkaista oppilasta jakamaan ja julkaisemaan sanataideteoksiaan myös yhteistyössä muiden taiteenalojen kanssa

Keskeiset sisällöt

KERTOMUSTEN MATKASSA

- K4.1 Tarinan käsitteet: Syvennämme proosan osaamista ryhmän tarpeiden mukaan.
- K4.2 Henkilöhahmo ja kerronta: Syvennämme keskeisiä kerronnan käsitteitä.
- K4.3 Tarinan ainekset: Tutustumme intertekstuaalisuuden käsitteeseen.
- K4.4 Tekstilajit, genret ja tyylit: Kokeilemme erilaisia tekstin vaativampia tyylejä perehtymällä esimerkiksi parodian ja pastissin käsitteisiin.
- K4.5 Tarinan monet muodot: Tutustumme narratiiviseen tietotekstiin.
- K4.6 Tarinat maailmassa: Tutustumme aineistopohjaiseen kirjoittamiseen.

LYRIIKKA / KOKEILUJA KIELELLÄ

- L4.1 Runouden käsitteet: Tutustumme runouden historiaan, modernismin suuntauksiin ja nykyrunouteen.
- L4.2 Kokeiluja kielellä: Syvennämme kokeellisen runouden tuntemusta.
- L4.3 Runon lajit ja runomitat: Tutustumme erilaisiin historiallisiin runouden lajeihin ja runomittoihin.
- L4.4 Kielikuvia etsimässä: Syvennämme lyriikan käsitteiden tuntemusta.

TAITEET KOHTAAVAT

- T4.1 Draama: Perehdymme erilaisten formaattien käsikirjoittamiseen.
- T4.2 Teemme oman yhteisöllisen sanataideteoksen.
- T4.3 Taiteellista toimintaa: Tutkimme, miten muut taiteet vaikuttavat omaan kirjoitusprosessiimme.
- T4.4 Kuva ja sana: Kirjoitamme tekstejä kuvien pohjalta.

SANATAITEEN MAAILMA

- S4.1 Sanataiteen yhteisöt: Julkaisemme tekstejä esimerkiksi sanataidekoulun antologiassa tai näyttelyssä.
- S4.2 Teksteillä vaikuttaminen: Syvennymme teksteillä vaikuttamiseen pohtimalla esimerkiksi kertomuksellisuutta ja tekstien ideologisuutta.
- S4.3 Kirjallisuus ammattina: Perehdymme kirjoittamisen erilaisiin rooleihin ja tehtäviin yhteiskunnassa ja eri ammateissa sekä kirjallisuuden alan koulutusvaihtoehtoihin.
- S4.4 Kirjallisuuden areenat: Haemme kirjallisuudentutkimuksesta välineitä lukemisen ja tekstien tulkitsemisen syventämiseen. Tutustumme valittuihin kirjallisuushistorian liikkeisiin, suuntauksiin ja ryhmittymiin.

MINÄ TAITEILIJANA

- M4.1 Oma taiteellinen työskentely: Luomme laajemman tekstikokonaisuuden. Voimme laatia portfolion.
- M4.2 Oman taiteilijuuden pohtiminen ja kehittäminen: Reflektoimme omaa taiteilijuuttamme. Opimme yhä paremmin tunnistamaan omat vahvuutemme kirjoittajana, erittelemään kirjoitusprosessin vaiheita ja muokkaamaan tekstiä palautteen pohjalta. Tutkimme ja pohdimme omaa lukijuuttamme.
- M4.3 Palaute: Laadimme kirjallisen palautteen toisen tekstistä.

Opintokokonaisuus 5

SANATAIDEPASSI

laajuus yhteensä 44 t

Sanataidepassi muodostaa kaikille yhteisten ja vaihtoehtoisten teemaopintojen kokonaisuuden. Opintokokonaisuus sisältää sekä ohjattua että itsenäistä työskentelyä. Tarkoituksena on kannustaa oppilasta tutustumaan myös itsenäisesti sanataiteen moniin eri ympäristöihin ja taiteiden väliseen toimintaan.

Valinnaisia teemaopintoja voi suorittaa 8-vuotiaasta alkaen opiston tai muun toimijan järjestämällä kesä-, viikonloppu-, tai erilliskursseina, tapahtumatyönä, ohjattuina kotitehtävinä tai itsenäisenä työnä. Opintosuorituksista laaditaan oppimispäiväkirja tai muu kirjallinen työ.

Sanataidepassin laajuus on 44 t. Sanataidepassissa on kaikille yhteisten suoritteiden osuus 22 t ja vaihtoehtoisten suoritteiden osuus 22 t.

Opetuksen tavoitteet

- harjaannuttaa oppilasta tuottamaan sanataidetta tavoitteellisesti yksin ja yhdessä
- kannustaa oppilasta ymmärtämään kirjoitusprosessin eri vaiheita omassa sanataiteen tekemisen tavassaan ja tutkimaan muiden taiteenlajien syntyprosesseja
- kannustaa oppilasta etsimään taiteilijuuden yhteisiä piirteitä ja työtapoja muiden taiteenalojen kanssa
- kannustaa oppilasta tutkimaan erilaisia tapoja tuottaa sanataidetta
- tukea oppilasta osallistumaan sanataidekeskusteluun eri ympäristöissä

Keskeiset sisällöt

Sanataidepassin kaikille yhteiset osuudet (22 t)

- Itse valitun kirjallisuustapahtuman, luennon tai vastaavan seuraaminen ja siitä lyhyen raportin kirjoittaminen
- Taide-esityksessä vierailu ja siitä arvion kirjoittaminen
- Oma taiteellinen työ
- Yhdessä suunnitellussa tapahtumassa tai esityksessä työskentely

Sanataidepassin kaikille yhteisten suoritteiden osuus on yhteensä 22 oppituntia. Näistä osa on ohjattua toimintaa ja osa oppilaan itsenäistä työtä.

Sanataidepassin vaihtoehtoiset osuudet (22 t)

Vaihtoehtoisia suoritteita on tehtävä vähintään kaksi.

- Tapahtumassa työskentely
- Kirjoituskilpailun tuomarointi
- Toimittajan työ
- Nettijulkaisu
- Toisen taiteenalan kurssi
- Sanataidetunnin suunnittelu ja ohjaaminen

Suoritteen sisällön ja toteuttamistavan oppilas voi valita itse. Sanataidepassin vaihtoehtoinen osuus on yhteensä 22 oppituntia.

11. OPPIMISEN ARVIOINTI

Arviointi tukee oppilaiden opinnoissa edistymistä ja opinnoille annettujen tavoitteiden saavuttamista. Sanataiteenopinnojen arviointi perustuu havaintoihin ja näkemykseen kielestä tyylin ja merkitysten luomisen pohjana. Arviointipalaute tukee oppilaiden oman taiteilijuuden kehittymistä, omien tavoitteiden asettamista ja edistymistä suhteessa niihin.

Yhteisissä opinnoissa jatkuvan arvioinnin tehtävänä on tukea perustaitojen harjoittelua. Arvioinnissa painottuvat sanataiteen tuottamisen ja tulkitsemisen taidot sekä oppimaan oppimisen taidot.

Teemaopinnoissa arvioinnin tehtävä on tukea sanataiteen taitojen laajentumista. Arvioinnissa painottuvat tuottamisen taitojen lisäksi reflektoinnin ja prosessinhallinnan taidot.

Oppimista arvioidaan myönteisesti ja kannustavasti. Monipuolinen ja jatkuva arviointi koostuu erilaisista palautteen antamisen tavoista. Oppilaat saavat runsaasti henkilökohtaista palautetta opettajaltaan oppitunneilla koko lukuvuoden ajan. Oppilaita opastetaan ja kannustetaan koko opetuksen ajan myös itse- ja vertaisarviointiin. Arviointi kohdistuu ainoastaan työskentelyyn ja tavoitellun osaamisen karttumiseen, ei oppilaan persoonaan. Arvioinnin ja palautteen antamisessa otetaan huomioon oppilaiden itsetunnon ja myönteisen minäkuvan kehittyminen. Oppilaat voivat saada julkista palautetta oppilastöiden julkaisun yhteydessä. Julkaisumuotoja voivat olla esimerkiksi näyttelyt, esitykselliset kokonaisuudet, tapahtumat, yhteisjulkaisu ja kilpailut.

Oppilaat voivat koota opinnoistaan portfolion, joka sisältää omia tekstejä ja muuta opintoihin liittyvää materiaalia. Portfolion avulla opettajien, oppilaiden ja huoltajien on mahdollista dokumentoida ja seurata ja sanataiteen opintojen edistymistä.

Arvioinnin kohteet

Sanataiteen yleisen oppimäärän arvioinnin kohteet kiinnittyvät seuraaviin tavoitealueisiin:

- sanataiteen tuottamisen taidot
- sanataiteen tulkitsemisen taidot
- oppimaan oppimisen, reflektoinnin ja prosessinhallinnan taidot.

Todistukset

Yleisen oppimäärän päättötodistus annetaan oppilaalle, kun hän on suorittanut sekä yleisen oppimäärän yhteiset opinnot että teemaopinnot. Todistukseen merkitään oppilaan suorittamat opintokokonaisuudet ja niiden laajuudet.

Osallistumistodistus annetaan oppilaalle pyydettyä, jos opinnot keskeytyvät tai oppilas tarvitsee todistusta muusta syystä. Osallistumistodistus sisältää tiedot suoritetuista opintokokonaisuuksista.

12. OPPIMÄÄRÄN YKSILÖLLISTÄMINEN JA OPINTOJEN HYVÄKSILUKEMINEN

Sanataiteen opiskelu mahdollistaa monenlaiset oppimistavat. Opetuksen eriyttäminen ja yksilöllistäminen tehdään ensisijaisesti ryhmän sisällä monipuolisten menetelmien avulla. Eriyistä tukea tarvitseville laaditaan tarvittaessa henkilökohtainen opetussuunnitelma yhdessä huoltajan kanssa, ja tapauskohtaisesti tutkitaan mahdollisuudet tarvittavan tuen järjestämiseen.

Oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä vastaavat aikaisemmin suorittamansa opinnot tai muutoin hankittu osaaminen arvioiduksi ja tunnustetuksi. Osaamisen tunnustaminen tehdään perustuen selvityksiin oppilaan opinnoista tai osaamiseen perustuviin näyttöihin suhteessa kunkin hyväksi luettavan opintokokonaisuuden tavoitteisiin ja sisältöihin.

Muulla suoritetut sanataiteen perusopetuksen kurssit luetaan oppilaan hyväksi. Muilla taiteen perusopetuksen aloilla opinnot hyväksiluetään soveltuvin osin. Muulla tehdyistä suorituksista tulee olla kirjallinen todistus.

13. OPPILAAKSI OTTAMISEN PERIAATTEET

Uudet oppilaat otetaan vapaille paikolle ilmoittautumisjärjestyksessä. Aloitettuaan opintonsa oppilaalla on oikeus koko oppimäärän suorittamiseen, 18-vuotiaaksi asti. Mahdollisesti vapautuvat oppilaspaikat täydennetään lukuvuosittain. Sanataiteen perusopetuksen opintoja muualla suorittaneet otetaan opintojaan vastaaviin ryhmiin. Opinnoista on esitettävä todistus.

HUOJENNUS LUKUKAUSIMAKUSTA

Perheen taloudellisen tilanteen perusteella oppilaalle voidaan myöntää vapautus lukukausimaksusta kokonaan tai 50 %:n huojennuksena. Huojennus myönnetään lukukausittain ja sitä haetaan erillisellä lomakkeella. Maksuhuojennusta voidaan myöntää korkeintaan 10 %:lle sanataiteen perusopetuksen oppilaspaikoista.

OPINTO-OIKEUDEN KESKEYTTÄMINEN

Oppilaan opinto-oikeus voidaan keskeyttää lukukausimaksusaatavien perusteella.

14. YHTEISTYÖ HUOLTAJIEN JA MUIDEN TAHOJEN KANSSA

Koteihin pidetään yhteyttä säännöllisesti esim. sähköpostilla tai kirjeitse. Opintoihin liittyvistä asioista tiedotetaan myös työväenopiston nettisivuilla.

Yhteistyötä tehdään kirjaston, kirjallisuusalan toimijoiden sekä muiden taiteenalojen edustajien, kulttuurin tuottajien ja taiteen perusopetusta antavien tahojen kanssa Tampereella.

15. TOIMINNAN JATKUVA KEHITTÄMINEN

Oppilailta kerätään lukuvuosittain kirjallista palautetta. Sanataiteen opettajat ja vastaava suunnittelija käyvät kerran vuodessa läpi kuluneen lukuvuoden kokemuksia ja neuvottelevat mahdollisista parannusehdotuksista ja esiin tulleista kysymyksistä. Tavoitteena on tukea pedagogista kehittämistä opettajien suunnittelukokouksilla ja vertaisoppimisen keinoin.

Uusien teknologioiden tuomia mahdollisuuksia sanataiteen opetukseen tutkitaan ja kehitetään yhteistyössä opiston, muiden sanataidekoulujen, sanataiteen opettajien ja oppilaiden kanssa.

Taiteen perusopetuksen tunnettavuutta lisätään yhteisellä tiedottamisella sekä viemällä esityksiä erilaisiin ympäristöihin ja erilaisille yleisöille Tampereella. Sanataiteen perusopetuksesta tiedottamista kehitetään eri tiedotuskanavien monipuolisen hyödyntämisen avulla.

Tampereen seudun työväenopisto on mukana Tampereen kaupungin taiteen perusopetuksen kuntatason arvioinnissa, joka toteutetaan vuosittain. Arviointiin sisältyy lukuvuositolastotietoja sekä vuosittain vaihtuvat teemalliset arviointialueet. Arviointi on laadittu valtakunnallisen taiteen perusopetuksen Virvatuli-arviointimallin pohjalta. Kuntatason arviointi raportoidaan Tampereen kaupungin sivistys- ja kulttuurilautakunnalle.